

Vellukka sesong 2021!

Etter fleire månadar med nedstenging på våren, var vi på Kraftmuseet spente på korleis sesongen skulle bli. Vi bestemte oss for å investera mykje tid og pengar i ny resepsjonsdisk og å utvida kafétilbodet.

Den 4. juni var det som om ein brytar vart slått på, turistane kom straumande til, og dei var særst nógde med både den nye kaféen i Tyssedal og kafétilbodet på Lilletopp. Daglege omvisingar, vitensenter og utstillingar i Lindehuset i Odda slo godt an.

Både juni og august var gode månadar, og i juli toppa det seg med enno betre besøkstal enn i rekordåret 2019.

Kraftmuseet er særst nógd med sommaren 2021 og vonar at neste sesong skal bli enno betre. Velkomen i 2022!

**Juleverkstaden 2021 blir som i fjor:
sal av materialpakkar (kr. 50)
og demovideo på nett**

Juleverkstaden 2021

Den tradisjonelle juleverkstaden kan heller ikkje i år finne stad slik vi kjenner han. Kraftmuseets Venner kjem til å tilby materialpakkar for sal, med DIY videoar på heimesida til Kraftmuseet, under Kraftmuseets Venner og juleverkstad.

Lenka ser slik ut:

<https://www.kraftmuseet.no/museumslaget/juleverkstad/juleverkstad-2020-og-2021-article1043-1034.html>

Materialpakkane inneheld det du treng til å laga dompapp, engel, konglekjerring, filthjarte og noko frå snekkerboda. Dei kan du kjøpa for berre kr. 50 per stk. på Lindeplassen i førjulstida. (Begrensa antal).

Tidspunkt blir lyst ut på sosiale medium i rett tid.

Kraftmuseet med i nasjonalt forskingsprosjekt

Kraftmuseet deltek i det nasjonale forskingsprosjekt som har tittel «Løsarbeider og standardarbeider – tilknytningsformer i arbeidslivet i et historisk perspektiv».

I dette prosjektet bidreg alle deltakarane med artiklar som på ulike vis og gjennom ulike casar belyser tilknytningsformer i norsk arbeidsliv. Tilknytningsformer, eller tilsettingsformer, handlar om koblingane som finnes mellom arbeidsgivar og arbeidstakar. Prosjektet som heilskap undersøker kva variasjonar av lause og faste forbindelsar som har eksistert og eksisterer mellom arbeidsgivarar og arbeidstakarar i norske arbeidsliv i eit historisk perspektiv.

Kraftmuseet sitt bidrag er forfatta av rådgivar Guro Kvalnes. Artikkelen hennar tek for seg bruken av ferievikarar ved Odda Smelteverk AS.

Artikkelen tek for seg bruken av ferievikarar ved Odda Smelteverk AS i perioden 1974 fram til bedriftens konkurs i 2003, seier Kvalnes.

Framstillinga undersøker i kor stor grad eit ferievikariat ved bedriften resulterte i ei vidare, - eller fastare, tilknytning til bedriften.

Det er eit spennande stoff, seier Kvalnes. Eg får her lov til å dykka djupare ned i ei forteljing om noko som har vore nært, men likevel perifert for min del, seier ho avslutningsvis.

Prosjektet går snart inn for landing, og håpet er at artiklane kan publiserast i ein antologi våren 2022.

Ferievikarar på Odda Smelteverk. Foto: Kraftmuseet arkiv

Aslaug Halland til minne

Aslaug Mary Halland, f. Jondahl (1934-2021)

Aslaug kunne valt å vera pensjonist med mykje fritid og tid til seg sjølv, men i staden gløda ho for utvikling av lokalsamfunnet. Alle saker ho engasjerte seg i, nytte godt av hennar ryddigheit og klokskap.

Ho var ein annleis kulturarbeidar som engasjerte seg langt utanfor dei rammene som var sett for verva ho hadde. Felles for alt ho deltok i, var eit genuint ønskje om ei god utvikling for lokalsamfunnet ho var del av.

Aslaug hadde styreverv i Kraftmuseet - Norsk Vasskraft og Industristadmuseum - sidan starten i 1988. Ho var styreleiar frå 1992 og takka av som styreleiar hausten 2007 etter 15 år i vervet.

Ho var ein arbeidande styreleiar, engasjert og inspirerande og ei drivkraft i utviklinga av museet frå eit lokalt museum til ein nasjonal institusjon for historia kring vasskraft og prosessindustri.

Som styreleiar ved museet utførte ho eit føregangsarbeid innan teknisk-industrielt kulturminnevern. Arbeidet vart gjennomført med stor glød og utan økonomisk kompensasjon. Ho utvikla ein organisasjon som gjekk frå 3 til 20,5 årsverk på 12 år.

Aslaug auste av sin kunnskap, alltid tilgjengeleg, alltid sjenerøs. Som styreleiar la ho grunnlaget for eit høgt ambisjonsnivå og trekte opp strategiane som førte mot desse høge målsettingane. I samband med restaureringa av Tyssedal kraftanlegg var Aslaug ein aktiv pådrivar. Ho var ein frontfigur i det som var eit krevjande pionerarbeid.

Aslaug var i ei årrekke aktiv politisk, både lokalt og på fylkestinget. Ho var også styreleiar i frivilligvisninga i Indre Hardanger. Vidare var ho ein av initiativtakarane til, og første leiar i Senioruniversitetet, og bidrog i stor grad til suksessen dette tiltaket.

Heilt frå starten var Aslaug Halland eit menneske som torde å ta tak i uløyste oppgåver i lokalsamfunnet. Ho var ei drivkraft for det framtidige Odda. Menneskeorientert, omsorgsfull, tydeleg og rettferdig - slik hugsar vi henne.

Det er ei lukke for å Odda å ha slike kunnskapsrike, dyktige, ueigennyttige ressurspersonar som henne.

Vi lyser fred over Aslaug sitt minne.

Kraftmuseet

Kalendarar frå Norheim-butikken i Naustbakken

Like sikkert som året skiftar frå desember til januar, deler kolonialbutikkar ut kalendarar til kundane sine før jul

På 1950-talet veksla Norheimbutikken i Tyssedal mellom "Norsk husmorkalender" eller "Ett år i Norge". Denne delte dei ut i butikken eller «sende med varene» som dei køyrde rundt i kassar og leverte på døra til kundane.

Frå Dagfinn Lutro på Apold, har Kraftmu-seet fått seks ulike veggkalendarar frå åra 1951 til 1957 (1954 manglar).

Foreldra Olav og Guro Lutro handla gjerne i Odda og fekk varer med båt frå Olav O. Aga i Odda. Men dei handla også ein del i Tyssedal, som var nærmaste butikken sjølv om den låg på andre sida av fjorden. Dei rodde over, eller fekk sendt med rutebåten *Granvin* til Digranes. Det var køyreveg mellom Apold og Digranes på 1950-talet.

Under datofeltet var firmanamnet Johs. Norheim trykt, og vareutvalget dei reklamerte med var:

KOLONIAL FEITEVARER SKOTØY
MANUFAKTUR STEINTØY JERNVARE-
RER.

Telefonnummeret var 735 fram til og med 1954, men frå 1955 var det skifta til 4735: Tyssedal hadde fått ny automatisk telefon-sentral. Ola Lutro hadde sjølv bygd telefon-line frå Digranes til Apold. Sentralen i Rymbel var manuell. Dei var i alt fem ab-bonentar og kvar av dei hadde mellom eitt og fem ring.

Mange hugsar kalendarane med ty-piske kalendarmotiv som hang på kjøkkenveggen i alle heimar. Her var det ikoniske glansbileter av Norge som var med på å forma oppfatninga vi hadde av landet vårt.

Norheimbutikken låg den gongen ved kaien i Tyssedal. No har vi resepsjon og museumsbutikk her.

Brita Jordal

gjenstandsansvarleg

Bedriftsmuseet på Boliden

Kraftmuseet har sidan oppstarten hatt ei direkte samarbeid med personar, grupper og bedrifter i lokalsamfunnet.

Olav Davidhaug, pensjonist frå Boliden – tidlegare Norzink/Zinken – ordna først den eldre fotosamlinga, og blei så med i museumsnemnda som blei oppretta i 1991. Nemnda skulle arbeide med eit bedriftsmuseum på fabrikk. Leiinga gav dei mandat og dei fekk hus 120 til disposisjon. Nemnda tråla heile bedrifta, samla inn informasjon, bøker, arkivmateriale og gjenstandar, sjølv om mykje allereie var blitt skrota. Eit bedriftsmuseum kom på plass i bygg 120, der dei gjennom over to hundre foto og fleire gjenstandar fortalde om fabrikk. Dei skreiv historiske beretningar om fleire avdelingar. Med i nemnda var forutan Davidhaug; Alf Nesland, Erling Larsen, Oddvin Heggøy, Nils Skutle og Karl Knudsen. Jan Andersson laga fotokopiar til utstillinga. Han og andre har også redda nyare fotomateriale.

Nemnda avslutta arbeidet sitt i 1993 med desse orda: *Vi hadde gjerne sett at museet i hus 120 og garasje, slik det står der, kunne blitt fremvist for både pensjonister og andre interesserte før det er for sent.*

Slik gjekk det diverre ikkje. Museet blei lite bruka og var under forfall altfor lenge.

No er det gule huset på Eitrheimsneset rive og fabrikkannlegg for framtida skal realiserast.

Dei fleste gjenstandane er heldigvis tatt vare på, og er flytta til kantina på Boliden. Kraftmuseet vil rosa dei som har sørget for det.

Alt av arkivmateriale og nokre bøker frå bedriftsmuseet er også henta ut til Industriarkivet der Kraftmuseet har eit stort arkivprosjekt under arbeid i nært og formalisert samarbeid med Boliden Odda. Arbeidet dei ivrige pensjonistane og andre har lagt ned for å ta vare på «zinkenhistorien» blir tatt vidare. To profesjonelle historikarar er så vidt i gang med å skriva bok til 100-årsjubileet og vi arbeider for at nyare fotomateriale skal bli gjennomgått og gjort tilgjengeleg for vidare arbeid.

Brita Jordal

Krister Andersson og Trine Mette Berge er stolte av den store modellen av Lutningsanlegget. Foto: Kraftmuseet

Farleg karbid - då Odda sentrum nesten eksploderte

Fem 100 kilos dunkar med karbid hadde ramla i sjøen i hamnebassenget under lastearbeid ved kaia på Smelteverket.

Året var 1962, dunkane låg på 8-9 meters djup, og så lenge dei var tette var det ingen fare. Men ein måtte rekna med at dei ein dag ville rusta, eller bli skada. Viss karbiden kom i kontakt med vatnet, ville det heile eksplodera, det ville oppstå acetylengass som ville antenna når han kom til overflata. Mengda ville tilsvara ei dynamittladning på 1000 kilo. Ein styrt eksplosjon under vatn ville innebera mykje mindre risiko.

Ein hadde prøvd å heva dunkane, noko som viste seg å vera uforsvarleg, då den eine som blei heva opna seg grunna forskjellen i trykket då han kom opp til overflata. Det var også ein viss fare for at lageret med 1800 tonn karbid i nærleiken kunne bli treft. Saka vart meld til Norges Sprengstoffinspeksjon, som bestemte seg for å foreta ei kontrollert sprenging.

Leiaren for sprengstoffinspeksjonen var sivilingeniør Anne Lene Thorsen, og med seg hadde ho dykkarane Jan Thomassen og Njål Aga denne augustdagen.

Dei skulle forsiktig festa sprengstoffet på dunkane, noko Thorsen ville ha teke seg av sjølv om ikkje dei to yrkesdykkarane hadde melde seg frivillig til dette farlege arbeidet.

Området rundt hamnebassenget måtte evakuerast, då det kunne oppstå ei stikkflamme på 2000 grader omkring eksplosjonen. I det dunkane eksploderte under vatn, viste det seg at trykket reiv hol i tre andre karbiddunkar i hamnebassenget som ein ikkje hadde visst om. Mengd karbid vart såleis dobla, og det oppstod fleire eksplosjonar bortover vatnet. Smellet var kraftig, og vassspruten stod langt innover kaia. Ei sydande vassbobla steig opp etter eksplosjonen, og vatnet vart gråsvart av karbid og gjørma.

Det vart seinare gjort ei synfaring på botnen av hamnebassenget for å sikra at det ikkje fanst fleire dunkar med karbid der.

Anne Gravdal

Ingeniør Anne Lene Thorsen. *Faksimile frå NÅ*

Dynamitten blir gjort klar. *Foto: OS-bilete Kraftmuseet arkiv*

Ein skatt til låns. Frå arbeidet med samlingane

I år 2001 opna utstillinga Lykketreffet på museet i Tyssedal. Under opninga sa vi:

”Vi har fått ein skatt til låns». No kan vi sei: ”Vi har fått ein skatt i gåve.”

Gro Holm var den første Oddaforfattaren som gav ut bøkene sine nasjonalt. Mannen Olav Holm var kjend lokalt som kunstnar, ingeniør, arkitekt og lærar. Og dottera Herborg var kjend som kunstmalar og skulptør. Det mest synlege kunstverket etter ho er det store relieffet på frontveggen/ytterveggen av Odda rådhus, like ved kinotrappa.

Samlinga etter familiane Holm og Kiberg kom inn til museet som depositum. Museet og Odda kommune v. biblioteket starta eit felles prosjekt. Målet var å få til ei permanent utstilling om forfattaren Gro Holm i Odda bibliotek, men òg sikra verdifull tilvekst til museet sine samlingar.

Alle mål er ikkje nådd, men i 2019 overførte Gunnar Kiberg mesteparten av samlinga som gåve til museet.

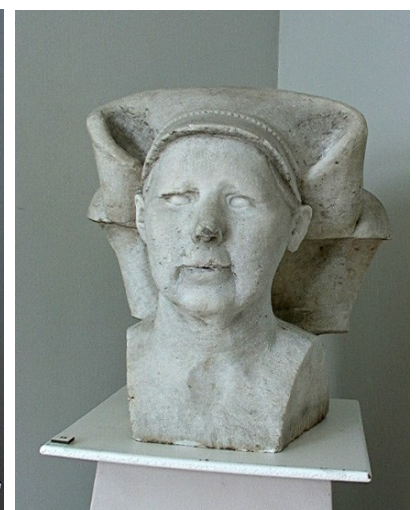
Samlingane omfatta maleri og skissebøker, skulptur og relieff, fotosamling med fleire album og lause foto, arkivsaker (private brev, arkitektteikningar mm), litt møblar, fajanse og gjenstandar frå hushaldet, staffeli og malarsaker, og bøker; fag- og skjønnlitteratur. Fotosamlinga er registrert i Primus og er tilgjengeleg på Digitalt Museum.

Gunnar Kiberg og Brita Jordal ved overleveringa.

Gjenstandar i samlinga etter Holm og Kiberg.

Foto: Kraft-museet

Retur: Kraftmuseet, Naustbakken 7, 5770 TYSSDAL

Verv medlemmer til vennelaget!

Som medlem får du gratis inngang for deg, og den næraste familie (ved familiemedlemskap) i museet si ordinære opningstid. Du kan delta på Vennelaget sine årlege turar og arrangement.

Bladet Liv og Rør kjem i posten med informasjon frå Kraftmuseet og Kraftmuseets Venner. Du er med på å støtta stiftinga Kraftmuseet. Bli med i *Kraftmuseets Venner* og arbeid for eit godt museum for Odda og Tyssedal, for vasskrafta og prosessindustrien og deira bidrag til bygginga av det moderne Norge.

Kraftmuseets Venner har også eiga facebook-side! Om du har lyst til å like oss, finn du sida her:

www.facebook.no/kraftmuseetsvenner

www.facebook.com/kraftmuseet

Kontingentsatsar:

Enkeltmedlemmer:	kr	150
Familiar:	kr	200
Foreningar og lag:	kr	300
Bedrifter, skular, osv.:	kr	1 000
Kontakt:	Leiar Ingunn Mossefinn	
E-post:	galleri@odda.info	
Tlf.:	93441830	

Kasserar: Greta Nordlund

På nettsida www.digitaltmuseum.no kan du leita gjennom Kraftmuseet sine om lag 17000 historiske fotografi. Finn du eit foto du kunne tenka deg å ha, tek du kontakt med fotoavdelinga på

post@kraftmuseet.no for tinging.

DigitaltMuseum

Skal du arrangera kurs, seminar eller konferanse?

Vi skreddarsyr opplevingar i historiske omgjevnader: kulturinnslag, omvisingar, turar, lagbygging, konsertar, etc. Kontakt oss for tilbod: post@kraftmuseet.no - 53 65 00 50

www.kraftmuseet.no, www.facebook.com/kraftmuseet